

ESKİ ÇEKLERİN HUKUKİ NİTELİĞİ HAKKINDA YARGITAY ONUNCU CEZA DAİRESİNİN BİR KARARI HAKKINDA DEĞERLENDİRME

Yrd.Doç.Dr. Şafak NARBAY*

I. GİRİŞ

19.3.1985 tarihli “3167 Sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun¹”da, 4814 sayılı Kanunla² (özellikle karşılıksız çek suçuna ilişkin olmak üzere) önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu kapsamda, 3167 Sayılı ÇekK’nın 3 ncü maddesi kenar başlığı ile birlikte değiştirilmiştir. “Çek defterleri” kenar başlıklı 3 ncü maddenin 2 nci fıkrasının 2 nci cümlesi hükmü uyarınca, çek defterlerinin her yaprağında “çek hesabının bulunduğu şubenin adı”, “hesap numarası” ve “hesap sahibinin vergi kimlik numarası” yazılacaktır; ancak, *şube adı* ve *keşidecinin hesap numarasının* bir çek yaprağına yazılmamış olması ya da *bankalarca baskı şekline ilişkin esaslara aykırı davranılması* çekin geçerliliğini etkilemeyecektir. Buna karşılık, bir çek yaprağında “*hesap sahibinin vergi kimlik numarası*”nın yazılmamış olması çeki geçersiz kılacaktır. Bu düzenleme ile, bir çekte bulunması gereken ve TTK m.692 ve m.693’de belirtilen unsurların yanında³ “hesap sahibinin vergi kimlik numarası” da unsur olarak çekte ek-

* Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Öğretim Üyesi.

1 RG 3 Nisan 1985 t. ve S. 18714. Bu Kanun, çalışmamızın bundan sonraki kısımlarında ÇekK şeklinde anılacaktır.

2 RG 8 Mart 2003 t. ve S. 25042.

3 3167 Sayılı Çek Kanunu anlamında da geçerli bir “çek”ten söz edebilmek için; senedin TTK m.692 ve 693 ncü maddelerde belirtilen unsurları taşıması zorunludur. Bu durum, 4814 sayılı Kanunla değişik 3167 sayılı ÇekK’nın 3 ncü maddesinin 3 ncü fıkrasında “29.6.1956 tarihli ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 692 nci maddesinde belirtilen unsurları taşımayan senetler bu Kanun kapsamında kabul edilmez; ancak aynı Kanunun 693 ncü maddesi hükmü saklıdır” şeklinde ortaya konulmuştur (bu değişiklik ile ilgili bir değerlendirme için bkz. NARBAY, Şafak: 3167 Sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapan 4814 Sayılı Kanunun “Çekte Şekil Şartları” ve “Muhatabın Ödeme Yükümlülüğü” Konuları Açısından İncelenmesi”, AÜEHFD, C.VII, S.1-2, s. 485-487 - 4814 Sayılı Kanunun “Çekte Şekil Şartları” ve “Muhatabın Ödeme Yükümlülüğü” Konuları Açısından İncelenmesi-).

lenmiş ve bu unsurun eksikliğinin çeki geçersiz hale getireceği açıkça hükme bağlanmıştır. 4814 sayılı Kanun Resmi Gazete’de yayımlandığı gün olan 8 Mart 2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Diğer taraftan, 4814 sayılı Kanunun Geçici 5 nci maddesinin 1 nci fıkrasında bankaların, TCMB’ce bu Kanunun yayımını izleyen bir ay içinde Resmi Gazetede yayımlanacak bir tebliğle belirlenecek esaslara uygun olarak yeni çek defterlerini bastıracakları ve ikinci fıkrada ise, bankaların, bu tebliğin yayımını izleyen üçüncü ayın sonuna kadar müşterilerine yeni çek defterlerini verecekleri ve ellerindeki eski çek defterlerini imha edecekleri düzenlenmiştir. Bu fıkralarda sözü edilen “Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanuna İlişkin Tebliğ (Sıra No:2003/1)” 9 Nisan 2003 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir⁴. Dolayısıyla, bu tebliğin yayımını izleyen üçüncü ayın sonu olan 9 Temmuz 2003 tarihine kadar bankalar müşterilerine yeni çek defterlerini vereceklerdir. Ancak, yeni çek defterleri bastırılincaya kadar bankalar, ticari yaşamın sürekliliğinin bir sonucu olarak müşterilerine, “hesap sahibinin vergi kimlik numarası” unsurunu taşımayan “eski çek”leri vermeye devam edeceklerdir. Bu durumda karşımıza, 4814 sayılı Kanundan önce hesap sahiplerince keşide edilen ve keşide tarihleri TTK m.707’ye istinaden, 4814 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonraki bir tarihi taşıyan (posdate çek) ve de hesap sahibinin vergi kimlik numarası unsurunu içermeyen; bunun gibi, yeni çekler bastırılıp müşterilere verilinceye kadar (geçiş süreci) hesap sahiplerine verilen ve yine hesap sahibinin vergi kimlik numarası unsurunu içermeyen bu çeklerin gerek ticaret hukuku gerek ceza hukuku açısından hukukî durumunun ne olacağı sorunu çıkmıştır.

Öğretide daha önce teorik düzeyde değinilmiş⁵ olunan bu sorun, bir yerel mahkeme kararı⁶ aracılığıyla (özellikle ceza hukuku açısından) gündeme

⁴ RG. 9 Nisan 2003 t. ve S. 25074.

⁵ REİSOĞLU, Seza: Son Yasal Değişiklikler Açısından Çek, Türkiye Bankalar Birliği Tarafından 27 Mart 2003 Tarihinde Düzenlenen Konferansta Yapılan Konuşma, s. 4-5 (www.tbh.org.tr/31.03.2003 - Son Yasal Değişiklikler Açısından Çek-); REİSOĞLU, Seza: Türk Hukukunda ve Bankacılık Uygulamasında Çek, Gözden Geçirilmiş 3. Baskı, Haziran, 2003, Ankara, s. 57-59 (Çek, 3.Baskı); ERİŞ, Gönen: Yeni Çek Yasası Işığında Uygulamalı Çek Hukuku, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 4. Baskı, Ankara, 2003, s. 719, 721; YILDIZ, Şükrü: 4814 Sayılı Yeni Çek Kanununun Çekin Zorunlu Unsurlarına Etkisi ve Ortaya Çıkabilecek Bazı Sorunlar, <http://www.e-akademi.org/makaleler/syildiz-1.htm>, Parg. 17-21; ARKAN, Sabih: 3167 Sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun’da Yapılan Değişiklikler, Batider, C.XXII, S. 1, s. 10; NARBAY, 4814 Sayılı Kanunun “Çekte Şekil Şartları” ve “Muhatabın Ödeme Yükümlülüğü” Konuları Açısından İncelenmesi, s. 488-489.

gelmiştir. Bunun üzerine, kaleme aldığımız bir makalemizde⁷, konu tüm ayrıntılarıyla incelenmiş ve sorunun çözümü hakkındaki görüşümüz ortaya konmuştur. Ancak, makalemiz yayım aşamasında iken yerel mahkemenin temyiz aşamasında olan bu kararı hakkında Yargıtay 10 uncu Ceza Dairesi kararını açıklamış ve karar yayımlanmıştır⁸. Bu durumda Yüksek Mahkemenin bu kararının ayrı bir çalışma ile değerlendirilmesi gereği ortaya çıkmıştır.

II. YEREL MAHKEMENİN KARARI

Sözü geçen kararda yerel mahkeme özetle, “3167 sayılı yasanın 4814 sayılı yasa ile değişip metninin yayınlanarak 08.03.2003 tarihinde bütünü ile yürürlüğe girmesi TCK nun 2/2 maddesi uyarınca, yürürlükten kaldırılan ve yürürlüğe konan kanun hükümlerinin bütünü ile suça ayrı ayrı uygulanması ve buna göre sanığın lehine olan kanunun belirlenmesi gözetildiğinde anılan yasanın yürürlüğünden önce de keşide edilen çeklerde vergi kimlik numarasının aranması gerekmesine,

Aksi kabulün halinde yasa halen yürürlükte bulunmasına rağmen TCK 2/2 maddesi amir hükmüne aykırı şekilde uygulama yapılmasının eşitsizlik yaratmasına bu güne kadar öğreti ve uygulamanın tüm kararlarının bu yönde olduğunun anlaşılmasına göre,

Suçta konu çekin yapılan incelemesinde, diğer unsurların bulunmasına rağmen çek üzerinde hesap sahibinin vergi kimlik numarasının bulunmadığı açıktır. Çek yaprağına yazılacak vergi kimlik numarası sıkı sıkıya suçu oluşturan unsurlar içerisinde sayılmaktadır. 4814 sayılı yasa ile getirilen bu değişiklik sanık lehine sayılmalıdır. Anılan yasa hükmü olmazsa olmaz kuralını getirmiş olup, TCK nun 2/2 maddesinin açıklığı karşısında sanık lehine uygulanması gerekmele suçun yasal unsurlarının olayda gerçekleşmediği anlaşılma, sanığın atılı suçtan beraatine karar vermek yolunda mahkemimize tam bir vicdani kanaat oluşmuştur” şeklinde karar vermiştir.

Yerel mahkemenin, sadece 4814 sayılı Kanundan önce keşide edilmiş, keşide tarihi bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonraki bir tarihi içeren

⁶ Antalya 1. Asliye Ceza Mahkemesi'nin 01.04.2003 tarih ve E.2002/1204, K.2003/282, C.S.E.No:2002/16439 sayılı kararı (karar yayımlanmamıştır).

⁷ NARBAY, Şafak: Çek Kanununda Değişiklik Yapan 4814 Sayılı Kanundan Önce Basılan Ya Da Bastırılan Çeklerin Hukukî Durumu Hakkında Bir Değerlendirme, Batider, C.XXII, S. 2, Aralık, 2003, s. 95-113 (4814 Sayılı Kanundan Önce Basılan Ya Da Bastırılan Çeklerin Hukukî Durumu).

⁸ Y.10.CD. E:2003/3718, K:2003/22711, T:22.12.2003 (YKD, Cilt:30, Sayı:1, Ocak, 2004, s.152-155).

ve hesap sahibinin vergi kimlik numarası unsurunu içermeyen çekler açısından verdiği bu kararında, 4814 sayılı Kanunun 8 Mart 2003 tarihinde bütün olarak yürürlüğe girdiğine işaret edilerek, bu Kanunun, 3167 sayılı ÇekK'nın kenar başlığı ile birlikte değiştirdiği 3 ncü maddesinin 2 nci fıkrasında, bir çek yaprağında "hesap sahibinin vergi kimlik numarası"nın yazılmamış olmasının çekin geçersizliği sonucunu doğuracağı vurgulanmıştır. Mahkeme buradan hareketle, TCK'nın "*sanığın lehine olan kanunun geçmişe de uygulanabileceğini öngören ilke hükmü (m.2, f.2)*" karşısında, "karşılıksız çek keşidesi suç bakımından" 4814 sayılı Kanundan önce keşide edilen çeklerde de vergi kimlik numarasının "geçerlilik unsuru" olarak aranmasının gerektiğine hükmetmiştir. Kararın devamında, ilgili düzenlemede hesap sahibinin vergi kimlik numarası unsurunun sıkı sıkıya suç oluşturur unsurlar içerisinde sayıldığı, TCK m.2, f.2 hükmünün emredici nitelik taşıdığı, buna aykırı şekilde uygulama yapılmasının eşitsizlik yaratacağı, bu nedenle 4814 sayılı Kanunla getirilen bu değişikliğin sanık lehine değerlendirilmesi gerektiği, olayda ise suçun yasal unsurlarının gerçekleşmediği ifade edilerek, sanığın beraatine karar verilmiştir.

III. ÖĞRETİ

4814 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra Türk Hukuk öğretisinde kaleme alınan eserlerde bu konuda iki farklı görüş ileri sürülmüştür. *Birinci ve baskın olan görüşe göre*, 4814 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce banka ya da özel finans kurumlarınca "basılan" ya da "bastırılan", keşide tarihleri bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonraki bir tarih olarak yazılmış ve "hesap sahibinin vergi kimlik numarası" unsurunu içermeyen çekler, bir çekte bulunması zorunlu olan diğer unsurları içermek kaydıyla geçerlidirler⁹. Bunun yanında, TCMB'ce yayımlanan 2003/1 sıra nolu tebliğ hükümlerine göre "bastırılacak" yeni çek defterlerinin müşterilere verileceği son güne kadar (9 Temmuz 2003-geçiş süreci) bankalarca (ya da özel finans kurumları) müşterilere verilen eski çek yaprakları da TTK m.692

⁹ REİSOĞLU, Son Yasal Değişiklikler Açısından Çek, s. 4-5; REİSOĞLU, Çek, 3. Baskı, s. 58-59; ERİŞ, s. 719, 721. Gerçi yazar, sorunun önemine binaen yeni bir yasa değişikliği yoluyla çözüme gidilmesi gerektiğini de ileri sürmektedir (s. 719). ARKAN, s. 10; NARBAY, 4814 Sayılı Kanunun "Çekte Şekil Şartları" ve "Muhatabın Ödeme Yükümlülüğü" Konuları Açısından İncelenmesi, s. 488-489. Bu yazarların görüşleri ve gerekçeleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. NARBAY, 4814 Sayılı Kanundan Önce Basılan Ya Da Bastırılan Çeklerin Hukukî Durumu, s. 97-100.

ve 693'de belirtilen ve bir çekte bulunması zorunlu unsurları içermek kaydıyla geçerliliklerini aynen sürdüreceklerdir¹⁰.

İkinci ve azınlıkta kalan görüş ise, bu sorunun, bankalarca yeni çek defterleri verilmeye kadar, çek keşide edeceklerin eski yapraklar üzerine, TTK m.692'de yer alan zorunlu unsurların yanında, yeni 3 ncü maddede yer alan vergi kimlik numarasını da yazmaları yoluyla çözümleneceğini ileri sürmektedir¹¹. Yani, eski çek defterlerinin geçerli bir şekilde kullanılabilmesi, keşidecinin bu yapraklara kendi vergi kimlik numarasını yazması şartına bağlıdır. Aksi takdirde, hesap sahibinin vergi kimlik numarasını içermeyen çek yaprakları, zorunlu unsur eksikliği nedeni ile geçersiz çek olarak nitelendirileceklerdir¹².

IV. YARGITAY 10 UNCU CEZA DAİRESİNİN GÖRÜŞÜ

“Karşılıksız çek keşide etme suçunun maddi unsuru, ödeme için bankaya ibraz anında yasada öngörülen tüm zorunlu unsurları taşıması nedeniyle çek niteliğinde olan bir belgenin karşılığının bankada bulundurulmasıdır. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere çek, suçun maddi konusu ve ön koşuludur.

Çekin yasal unsurlarını düzenleyen hükümlerde, suç tarihinden sonra yapılan yasal değişikliklerle yeni zorunlu unsurların eklenmesi ve suçun maddi konusunu oluşturan çekerle ilişkin bu düzenlemenin ceza hukukunun uygulanması yönünden sanığın lehine olması durumunda, söz konusu yasa değişikliğinin TCK'nın 2.maddesi uyarınca geçmişe yürüyüp yürümeyeceği sorununun, öncelikle sonradan yapılan yasal düzenlemede, bu hususta açık hükümlerin bulunup bulunmadığı; yani suç tarihinde çek vasfında kabul edilen bir belgenin, suç tarihinden sonraki düzenlemelerle getirilen yeni zorunlu unsurlar nedeniyle *ceza hukuku uygulaması yönünden* geçmişe dönük olarak çek vasfında sayılamayacağını açıkça düzenlenmiş olup olmadığı ve eğer açık hüküm bulunmuyor ise, değişiklik ile “*suçun hukuki konusunun*” yani suçta korunan hukuki yararın ortadan kalkıp kalmadığını incelemek gerekmektedir. Karşılıksız çek keşide etmek suçu(nun) hukuki konusu ise, ekonomik açıdan para gibi yararlanan bir değere bağlanan genel yarar (kamu güveni) ve çek hamillerinin malvarlığı haklarıdır.

4814 sayılı Yasa ile değişik 3167 sayılı Çek Hamillerinin Korunması ve Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi Hakkında Yasa'nın 3. maddesinin 2. fıkrası

¹⁰ ARKAN, s. 10; NARBAY, 4814 Sayılı Kanundan Önce Basılan Ya Da Bastırılan Çeklerin Hukuki Durumu, s. 102-113.

¹¹ YILDIZ, Parg. 20.

¹² YILDIZ, Parg. 20.

sında “Çek defterlerinin baskı şeklini belirleyen esaslar, Türkiye Bankalar Birliğinin görüşü alınarak Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasınca Resmi Gazetede yayımlanacak bir tebliğle düzenlenir. Çek defterlerinin her yaprağına, çek hesabının bulunduğu banka şubesinin adı, hesap numarası ve hesap sahibinin vergi kimlik numarası yazılır; ancak, hesap sahibinin vergi kimlik numarası hariç olmak üzere bunların yazılmamış olması veya bankalarca baskı şekline ilişkin esaslara aykırı davranılması çekin geçerliliğini etkilemez” hükmü öngörülmüştür.

4814 sayılı Yasa’nın Geçici 5. maddesinin 1 ve 2. fıkralarında ise, “Bankalar Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasınca bu kanunun yayımını izleyen bir ay içinde Resmi Gazetede yayımlanacak bir tebliğle belirlenecek esaslara uygun olarak yeni çek defterleri bastırırlar. Bankalar, bu tebliğin yayımını izleyen üçüncü ayın sonuna kadar müşterilerine yeni çek defterlerini verir ve ellerindeki eski çek defterlerini imha ederler” ve yasada belirtildiği şekilde Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasınca düzenlenen ve 9.4.2003 tarih ve 25074 sayılı Resmi Gazete ile yayımlanarak yürürlüğe giren 2003/1 sıra numaralı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanuna İlişkin Tebliğinin Geçici 2. maddesinde “Bu tebliğ ile yürürlükten kaldırılan Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası tebliğine göre bastırılmış ve bu tebliğin yayımını izleyen üçüncü ayın sonuna kadar müşterilere verilmiş çek karnelerinin kullanılmasına devam olunur” hükümlerine yer verilmiştir.

Söz konusu yasa değişikliği ile Türk Ticaret Kanunundaki hükümlere ek olarak, çek defterlerinin her yaprağına “vergi kimlik numarasının yazılı olması” çeklerde zorunlu bir unsur haline getirilmiş olmakla birlikte, yukarıda belirtilen düzenlemelerden de anlaşılacağı üzere 4814 sayılı Yasa’nın yürürlüğe girmesinden önce düzenlenmiş, vergi kimlik numarasını içermeyen çeklerin ceza hükümlerinin uygulanması yönünden geçerliliklerini yitirdiklerine ilişkin herhangi bir kural öngörülmediği gibi; söz konusu hükümlerin lafzından da anlaşılacağı şekilde, yasanın yürürlüğe girdiği tarihten önce düzenlenen çeklerin geçerliliklerini koruyacağı ve hatta, ilgili tebliğin Geçici 2. maddesi hükmü ile, bu tebliğ ile yürürlükten kaldırılan tebliğe göre basılmış ve bu tebliğin yayımını izleyen üçüncü ayın sonuna kadar müşterilere verilmiş olan çek karnelerinin kullanılmasına da olanak tanınarak, vergi kimlik numarasını içermeyen bu çek yaprakları ile belirtilen geçiş süreci boyunca düzenlenen bu çeklerin dahi geçerli olacağı kabul edilmiştir.

Mahkemece, yukarıda belirtilen açık hükümler dikkate alınmaksızın, hüküm kurulması yerinde olmadığı gibi; söz konusu düzenlemelerde, sadece vergi kimlik numarasının çekin zorunlu yasal unsuru olduğunun öngörülmesi ile yetinilerek, belirtilen açıklamalara yer verilmemiş olsaydı bile, yeni yasa-

nın yürürlüğe girdiği tarihten önce yasaya uygun olarak düzenlenen çeklerin karşılıklarının hazır edilmemiş olması nedeniyle karşılıksız çek keşide etmek suçunu düzenleyen kurullarla korunmakta olan kamu güveni ve hamillerin malvarlığı hakları varlıklarını sürdürmekte olduğu, yani *suçun hukuki konusunun ortadan kalkmadığı*; böylelikle yasa değişikliğinin sanık lehine geçmişe yürütülmesinin mümkün olmadığı göz önünde bulundurulmaksızın, olayda uygulama yeri olmayan TCK'nın 2. maddesine dayanılarak beraat hükmü kurulması

Yasaya aykırı, katılan vekilinin temyiz itirazları bu nedenle yerinde görüldüğünden hükmün istem gibi (BOZULMASINA), 22.12.2003 tarihinde oy birliğiyle karar verildi.”

V. DEĞERLENDİRME

Yerel mahkemenin kararını Yasaya aykırı bularak bozan Yüksek Mahkeme kararında, TCK'nın 2 nci maddesinde yer alan “sanığın lehine olan hükmün geçmişe uygulanabilmesi” ilkesinin somut olay bakımından dikkate alınabilmesi için öncelikle, *sonradan yapılan yasal düzenlemede, bu hususta açık hükümlerin bulunup bulunmadığı; yani suç tarihinde çek vafında kabul edilen bir belgenin, suç tarihinden sonraki düzenlemelerle getirilen yeni zorunlu unsurlar nedeniyle ‘ceza hukuku uygulaması yönünden’ geçmişe dönük olarak çek vafında sayılmayacağına açıkça düzenlenmiş olması gerektiğini*; şayet yeni yasal düzenlemede açık hüküm bulunmuyor ise, bu durumda, değişiklik ile “suçun hukukî konusunun” yani “suçla korunan hukukî yararın ortadan kalkıp kalmadığını” incelemek gerektiğini belirtmektedir.

Bu doğrultuda olayı irdeleyen Yüksek Mahkeme ilk olarak, 4814 sayılı Kanun ve bu Kanuna dayanılarak TCMB’ce hazırlanıp yürürlüğe giren 2003/1 sıra numaralı tebliğ hükümlerinde, *4814 sayılı Yasa’nın yürürlüğe girmesinden önce düzenlenmiş, vergi kimlik numarasını içermeyen çeklerin ceza hükümlerinin uygulanması yönünden geçerliliklerini yitirdiklerine ilişkin herhangi bir kuralın öngörülmediğini* ifade etmiştir.

Yerel mahkemenin yukarıda belirttiğimiz görüşü karşısında, daha önceki çalışmamızda öncelikli olarak, 4814 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden önce bankalar ya da özel finans kurumları tarafından müşterilere verilmiş olan ve keşide tarihleri bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonraki bir tarihi içeren ya da yeni çek karneleri bastırılıp müşterilere verinceye kadar geçecek süre içerisinde¹³ müşterilere verilen ve onlar tarafından keşide edi-

¹³ 4814 Sayılı Kanunla değişik 3167 sayılı ÇekK m.3, f.2 hükmü uyarınca, TCMB’ce hazırlanıp 9 Nisan 2003 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 2003/1 nolu

len ve de “hesap sahibinin vergi kimlik numarası” unsurunu içermeyen tüm çeklerin, TTK m.692 ve 693’de belirtilen bir çekte yer alması zorunlu unsurları taşımak kaydıyla 4814 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra da geçerliliklerini aynı şekilde sürdürecekleri görüşünü savunmuş¹⁴ ve ilk gerekçe olarak, *Arkan*¹⁵ ile birlikte, 4814 sayılı Kanunda, bu Kanunun yayımından önce bankalarca basılan ya da bastırılan çek karnelerinin geçersiz olacaklarına ilişkin herhangi bir düzenlemenin yer almadığını ifade etmiş¹⁶. Bununla birlikte, Çek Kanununda, müşterilerce, gerek 4814 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden önce lehdarlara verilen ve keşide tarihleri bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonraki tarihleri içeren, gerek yeni çek defterleri bastırılıncaya kadar geçecek sürede bankalarca müşterilere verilen ve müşterilerce keşide edilen çek yapraklarının, ancak “hesap sahibinin vergi kimlik numarası” yazılmış olmak kaydıyla geçerli sayılacaklarına ilişkin bir hüküm de yer almamaktadır¹⁷.

Yüksek Mahkeme, devamla, söz konusu hükümlerin lafzî ifadelerinden de, yasanın yürürlüğe girdiği tarihten önce düzenlenen çeklerin geçerliliklerini koruyacağını açıkça anlaşıldığını ve hatta vergi kimlik numarasını içermeyen bu çek yaprakları ile belirtilen geçiş süreci boyunca düzenlenen çeklerin dahi geçerli olacağını kabul edildiği görüşünü ortaya koymuştur. Gerçi Yüksek Mahkeme, “eski çek”lerin 4814 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra da geçerliliklerini sürdüreceklerine ilişkin görüşüne “ilk gerekçesinde” sadece, 4814 sayılı Kanunla değişik 3167 sayılı ÇekK m.3, f.2, 4814 sayılı Kanun Geçici m.5, f.1 ve f.2 ve de TCMB’nin 2003/1 sıra numaralı Tebliği Geçici m.2 hükümlerini göstermiştir. Ancak, “eski çek”lerin 4814 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra da geçerliliklerini aynen sürdüreceklerine ilişkin yasal dayanaklar bu düzenlemelerle sınırlı değildir.

Gerçekten de, 4814 sayılı Kanunun Geçici 5 nci maddesinin 3 ncü fıkrasının “Bankaların, ikinci fıkrada yazılı sürenin sonuna kadar müşterilerine

tebliğin yürürlüğe girdiği bu tarihten itibaren üç ay sonrasına kadar geçecek olan süre (ki, bu süre içerisinde banka ya da özel finans kurumları, yeni çek defterlerini bastırılıncaya kadar eski çek karnelerini müşterilerine vermeye devam edeceklerdir).

14 NARBAY, 4814 Sayılı Kanundan Önce Basılan Ya Da Bastırılan Çeklerin Hukukî Durumu, s. 102-104.

15 ARKAN, s. 10.

16 Bkz. NARBAY, 4814 Sayılı Kanundan Önce Basılan Ya Da Bastırılan Çeklerin Hukukî Durumu, s. 104.

17 Bkz. NARBAY, 4814 Sayılı Kanundan Önce Basılan Ya Da Bastırılan Çeklerin Hukukî Durumu, s. 105.

verdikleri çek defterlerinden ötürü 3167 sayılı Kanunun 10 uncu maddesi uyarınca sorumlulukları her çek yaprağı için altmışmilyon liradır” şeklindeki hükmü de, “eski çek yaprakları”nın bu Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra da geçerliliklerini sürdüreceklerine ilişkin bir başka yasal dayanaktır.

Bu düzenlemede ilk olarak, bankaların, müşterilere, yeni çek defterleri bastırılincaya kadar eski çek defterlerini vermeye devam edecekleri hususu bir kez daha belirtilmektedir.

İkinci olarak ise, müşterilerce keşide edilen bu eski çek yapraklarından ötürü, bankaların, 3167 sayılı ÇekK’nın 10 uncu maddesi uyarınca sorumluluklarının atmışmilyon lira olacağı hükme bağlanmıştır. Oysa, 4814 sayılı Kanunun 9 ncu maddesi ile 3167 sayılı ÇekK’nın 10 ncu maddesi başlığı ile birlikte değiştirilmiştir. “Bankanın sorumlu olduğu miktar” başlıklı yeni 10 uncu maddenin 1 nci fıkrasının 1 nci cümlesine göre, “Muhatap banka, süresinde ibraz edilen çekin karşılığının bulunmaması halinde her çek yaprağı için üçyüzmilyon liraya kadar ve kısmen karşılığının bulunması halinde ise bu miktarı her çek yaprağı için üçyüzmilyon liraya tamamlayacak biçimde ödeme yapmakla yükümlüdür”. Görüldüğü üzere, kanunkoyucu, muhatap bankalarca bastırılacak “yeni çek defterlerinin her bir yaprağı” için, bankanın (ya da özel finans kurumunun) 3167 sayılı ÇekK’nın 10 ncu maddesi hükmü uyarınca sorumlu olduğu miktarı üçyüzmilyon lira olarak öngörmüştür.

Buradan da anlaşılmaktadır ki, “hesap sahibinin vergi kimlik numarası”nı içermeyen eski çek yaprakları, 4814 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra da aynen geçerliliklerini sürdürmektedir. Ancak, bu çek yapraklarının ibraz süresi içinde karşılıklarının bulunmaması nedeniyle ödenmemesi durumunda, muhatapın 3167 sayılı ÇekK m.10 hükmü uyarınca sorumlu olduğu miktar, yeni çek yaprakları için öngörölmüş üçyüzmilyon lira olmayıp, atmışmilyon liradır¹⁸. Kanunkoyucunun “eski çek yaprakları” için bankanın sorumlu olduğu miktarı atmışmilyon lira olarak öngörmesinin nedeni, 4814 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden önce, bu çeklerin ibraz süresi içinde karşılıksız çıkmaları durumunda bankanın her bir çek yaprağı için ödemekle yükümlü olduğu miktarın atmışmilyon lira olarak belirlenmiş olmasıdır¹⁹.

¹⁸ Benzer bir hüküm, TCMB İdare Merkezince bankalara gönderilen 28 Nisan 2003 tarihli talimatnamenin 2 nci maddesinde de yer almaktadır.

¹⁹ Muhatap bankanın her bir çek yaprağı için 3167 sayılı ÇekK’nın 10 uncu maddesi hükmü uyarınca ödemekle yükümlü olduğu miktar 13 Kasım 2002 tarihli Resmi Gazetede (S.24925, s.18) yayımlanan 8 Sıra Nolu Tebliğ ile 2 Aralık 2002’den geçerli olmak üzere altmışmilyon liraya çıkartılmıştır.

Diğer taraftan, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası İdare Merkezi de "3167 sayılı Kanuna ilişkin Tebliğ hakkında", 28 Nisan 2003 tarihinde bankalara bir talimatname göndermiştir²⁰. Bu talimatnamenin 3 ncü maddesinde "2003/1 no.lu Tebliğ uyarınca yürürlükten kaldırılan Bankamız tebliğlerine göre bastırılmış ve 9.7.2003 tarihine kadar müşterilere verilmiş çek karnelerinin kullanılmasına daha sonra da devam olunacaktır. 9.7.2003 tarihinden itibaren bankalarca hesap sahiplerine eski tip çek karnesi verilmeyecek ve Bankanız stoklarındaki eski tip çek defterleri imha edilecektir" denilmek suretiyle, eski çek karnelerinin 9.7.2003 tarihine kadar kullanılabilmesi açıkça ifade edilmiş ve bu konuda bankalarda oluşabilecek tereddütlerin giderilmesi amaçlanmıştır.

Bunun yanında, talimatnamenin 4 ncü maddesinde burada irdelediğimiz soruna doğrudan değinilmiş²¹, TCMB tarafından 31.3.2003 tarihli yazıyla T.C. Adalet Bakanlığı Kanunlar Genel Müdürlüğü'nden görüş istendiği, Bakanlıktan 8.4.2003 tarih ve 1215 sayılı yazı ile görüş alındığı belirtilmiştir. Anılan Bakanlık aynen, ".....vergi kimlik numarasının çek defterlerinin her yaprağına yazılı olması, Geçici 5. maddeye göre, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasının 4814 sayılı Kanununun yayımını izleyen bir ay içinde Resmi Gazete'de yayımlanacak tebliğin yayımını izleyen üçüncü ayın sonuna kadar verecekleri çek defterleri için aranacağı sonucuna varmak gerekeceği düşünülmektedir. Başka bir ifadeyle yukarıda belirtilen sürenin sonuna kadar verilmiş olan çek defterleri için vergi kimlik numarası yazılmaması çekin geçerliliğini etkilemeyecektir" şeklinde görüş ortaya koymuştur. Böylece, "hesap sahibinin vergi kimlik numarası" unsurunun Tebliğ hükümleri çerçevesinde bankalarca bastırılacak yeni çek defterleri açısından aranacağı; bankalarca yeni çek defterlerinin bastırılarak verileceği sürenin sonuna kadar müşterilere verilen eski çek defterlerinin yapraklarında, hesap sahibinin vergi kimlik numarasının yer almamasının çekin geçersizliğine yol açmayacağı ifade edilmiştir. Gerçi Bakanlığın görüşünde sadece 4814 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten yeni çek defterlerinin bastırılacağı en son tarihe kadar geçecek süre içinde bankalarca müşterilere verilecek çeklerin geçerli-

Diğer taraftan, 4814 sayılı Kanunun "eski çek yapraklarından ötürü" bankalar için öngördüğü altmışmilyon liralık sınırlı sorumluluk nedeniyle, bankaların büyük bir kısmı, kendileri için tanınan sürenin sonuna kadar "yeni" değil "eski çek" yapraklarını müşterilerine vermeyi tercih etmiş olabileceklerdir.

²⁰ <http://www.tcmb.gov.tr/yeni/mevzuat/BANKACILIK/3-H17.doc>.

²¹ Maddenin ilk cümlesinde, 2003/1 Sıra Nolu Tebliğin yayımını izleyen üçüncü ayın sonuna kadar bankalarca müşterilere verilecek çek defterlerinin yapraklarına vergi kimlik numarasının yazılmamasının çekin geçerliliğini etkileyip etkilemeyeceği hususunda TCMB'ye tereddütler ulaştığı ifade edilmiştir.

liği açısından hesap sahibinin vergi kimlik numarasının aranmayacağı belirtilmiş olmakla birlikte, aynı sonuç kanaatimizce, evleviyetle, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce basılan ya da bastırılan, müşterilerce ileri tanzime tarihli olarak keşide edilen ve hesap sahibinin vergi kimlik numarasını içermeyen çekler için de geçerlidir²².

Yüksek Mahkeme, görüşüne “ikinci temel dayanak” olarak, yeni yasanın yürürlüğe girdiği tarihten önce yasaya uygun olarak düzenlenen çeklerin karşılıklarının hazır edilmemiş olması nedeniyle karşılıksız çek keşide etme suçunu düzenleyen kurullarla korunmakta olan ‘kamu güveni’nin ve ‘hamillerin malvarlığı haklarını’ın varlıklarını sürdürdüğünü, yani, ‘suçun hukuki konusunun ortadan kalkmadığı’nı; dolayısıyla yasa değişikliğinin samik lehine geçmişe yürütülmesinin mümkün olmadığı’nı isabetli bir şekilde ortaya koymuştur.

Eski çek defterlerinin geçerli olarak kullanılabilmelerini “hesap sahibinin vergi kimlik numarası unsurunu taşımaları” şartına bağlamak, çekerle olan güven duygusunu sarsacağı gibi çek hamillerini de mağdur edecek bir uygulama olacaktır²³. Çünkü, hamil, yürürlükteki kanuna göre “geçerli bir çek” almıştır. Daha sonra yapılan bir yasa değişikliği ile “geçerli bir çek”in unsurlarında değişiklik yapılması ve bunun hamillerin elinde bulunan ve keşide tarihleri bu yasa değişikliğinden sonraki tarihleri içeren çekler açısından da uygulanması hamiller açısından kabul edilebilir bir sonuç olmayacaktır.

Diğer taraftan, “eski çekler”in 4814 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra da ticaret hukuku yönünden çek niteliklerini aynen sürdüreceklerini gerekçeleriyle ortaya koyduktan sonra, yerel mahkemenin kararına da katılmamış ve bu konudaki görüşümüzü şu şekilde ortaya koymuştuk:

“Kanaatimizce böyle bir sonuç, ceza hukuku ilkeleri açısından tartışmaya açık olmakla birlikte, hamilin çekerle olan güvenini bozacağı gibi, hukuk güvenliği ilkesine de aykırılık teşkil edecek ve nihayet temel amaçlarından biri “hamilin korunmasını sağlamak” olan 3167 sayılı Kanunun amacıyla da bağdaşmayacaktır. Çünkü bu çözüm kabul edildiğinde, karşılıksız çek suçuna ilişkin olarak yapılan tüm yargılamalar sona erecek ve böylece keşideciler beraat edeceklerdir. Oysa, hamil “geçerli bir çek” kabul ettiği ve bu çekinin ibraz süresi içinde karşılıksız kalması durumunda keşidecinin, kendi şikayeti üzerine, karşılıksız çek keşidesi suçunun faili olacağı ve bunun sonucunda da bir ceza yaptırımına maruz kalacağı, böyle bir durum ile karşı

²² Bkz. NARBAY, 4814 Sayılı Kanundan Önce Basılan Ya Da Bastırılan Çeklerin Hukuki Durumu, s. 110.

²³ ARKAN, s.10.

karşıya kalmak istemeyen keşidecinin ise çeki ödeme yoluna gideceği inancıyla hareket etmiştir. Kanunkoyucu da bu suç için öngördüğü ceza yaptırımları ile karşılıksız çek keşidesinin önüne geçmeyi ve dolayısıyla bu nedenle sürekli mağdur duruma düşen hamilleri korumayı hedeflemektedir. Yerel mahkemenin görüşü doğrultusunda hareket edilecek olursa, bir taraftan "kanunen korunmaya muhtaç" olarak kabul edilen "hamil(ler)" mağdur edilecek, buna karşılık, karşılıksız çek düzenleyen keşideciler adeta ödüllendirilmiş olacaktır²⁴. Yargıtay 10 uncu Ceza Dairesi de, somut olaya ilişkin bu görüşümüze paralel olarak, yasa değişikliğinin "suçla korunan hukuki yararı ortadan kaldırmadığını", karşılıksız çek keşide etme suçunun hukuki konusunun "ekonomik açıdan para gibi yararlanan bir değere bağlanan genel yarar (kamu güveni)" ve "hamillerin malvarlığı hakları" olduğunu, bunların da varlıklarını sürdürdüğünü; bu nedenle yasa değişikliğinin sanık lehine geçmişe yürütülmesinin mümkün olmadığını ifade etmiş ve TCK'nın 2 nci maddesinin olayda uygulama yeri olmadığına karar vermiştir.

IV. SONUÇ

4814 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce ya da yeni çek defterlerinin bastırılıp müşterilere verilerek "eski çek karneleri"nin imha edileceği son tarihe kadar (9 Temmuz 2003), banka ya da özel finans kurumlarıncamüşterilere verilen, keşide tarihleri bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonraki bir tarih olan ve "hesap sahibinin vergi kimlik numarası" unsurunu içermeyen "eski çekler", TTK m.692 ve 693'de belirtilen bir çekte bulunması gereken tüm zorunlu unsurları içermek kaydıyla, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra da geçerliliklerini aynı şekilde sürdüreceklerdir. Bir başka deyişle, hesap sahibinin vergi kimlik numarası unsuru, "eski çek yaprakları" açısından zorunlu bir unsur olarak aranmayacaktır.

Hesap sahibinin vergi kimlik numarasını taşımayan eski çekler, 4814 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra da gerek ticaret hukuku gerek ceza hukuku açısından "geçerli çek" olarak değerlendirilecektir. Buna göre, eski çeklerin karşılıksız kalmaları durumunda Çek Kanununda öngörülen hukukî ve cezai yaptırımlar karşılıksız çek keşide eden kişi hakkında uygulanmaya devam edecektir. Bütün bu sebeplerle, Yargıtay 10 uncu Ceza Dairesi'nin kararı yasal düzenlemelerin gerek lafzına gerek ruhuna uygun ve yerinde bir karardır.

²⁴ Bkz. NARBAY, 4814 Sayılı Kanundan Önce Basılan Ya Da Bastırılan Çeklerin Hukuki Durumu, s. 111, dp. 46.